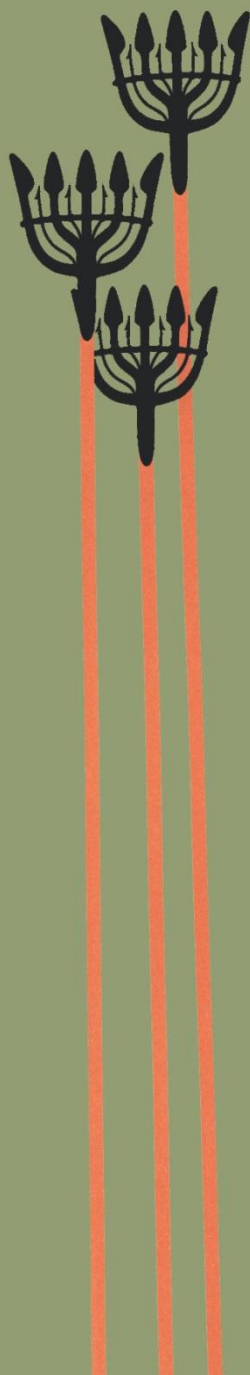

BLEKINGE MUSEUM

Rapport 2022:34

Forneboda 2022 – taktäckning

Antikvarisk medverkan, 2022

Jimmy Juhlin Alftberg

Rapport 2022:34

Forneboda 2022 – taktäckning

Antikvarisk medverkan, 2022
Kyrkhult socken
Olofström kommun
Blekinge län

Jimmy Juhlin Alftberg

Blekinge museum

Borgmästaregatan 21
371 35 Karlskrona

Växel: 0455-30 49 60 vardagar 8-16
Reception: 0455-30 49 85

www.blekingemuseum.se

© 2022 Blekinge museum

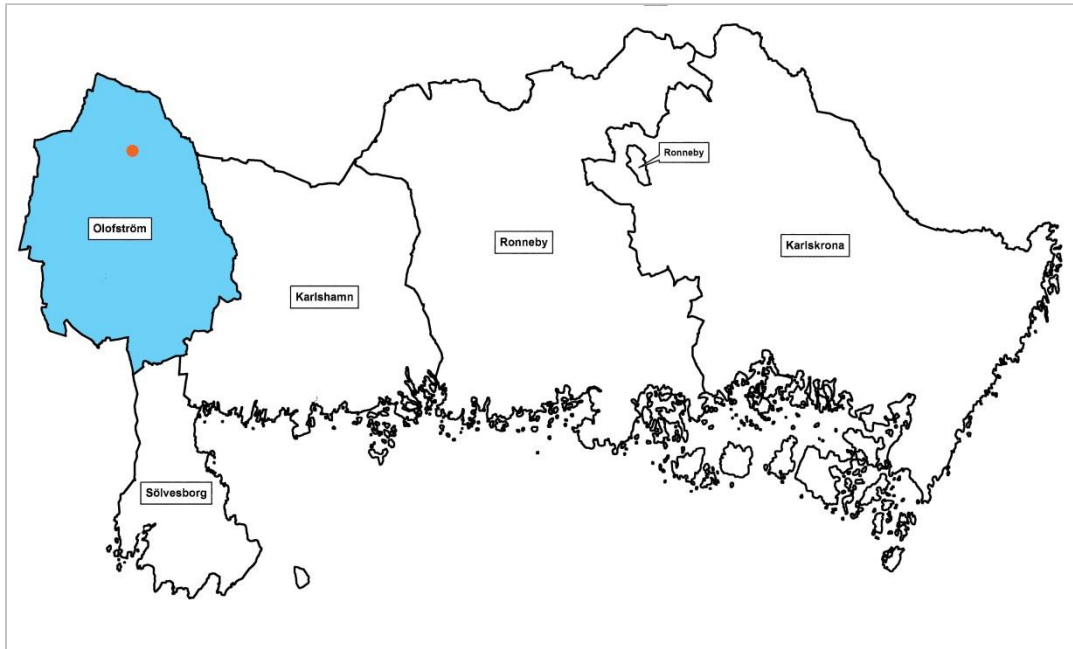
Omslagsfoto: Fornebodastugan innan arbetet.

Foto: Fig. 2, Blekinge museums arkiv (Blm_D 5687), fig. 5–7, Thor Lindqvist, fig. 10, Fornebodastiftelsen, övriga Jimmy Juhlin Alftberg.

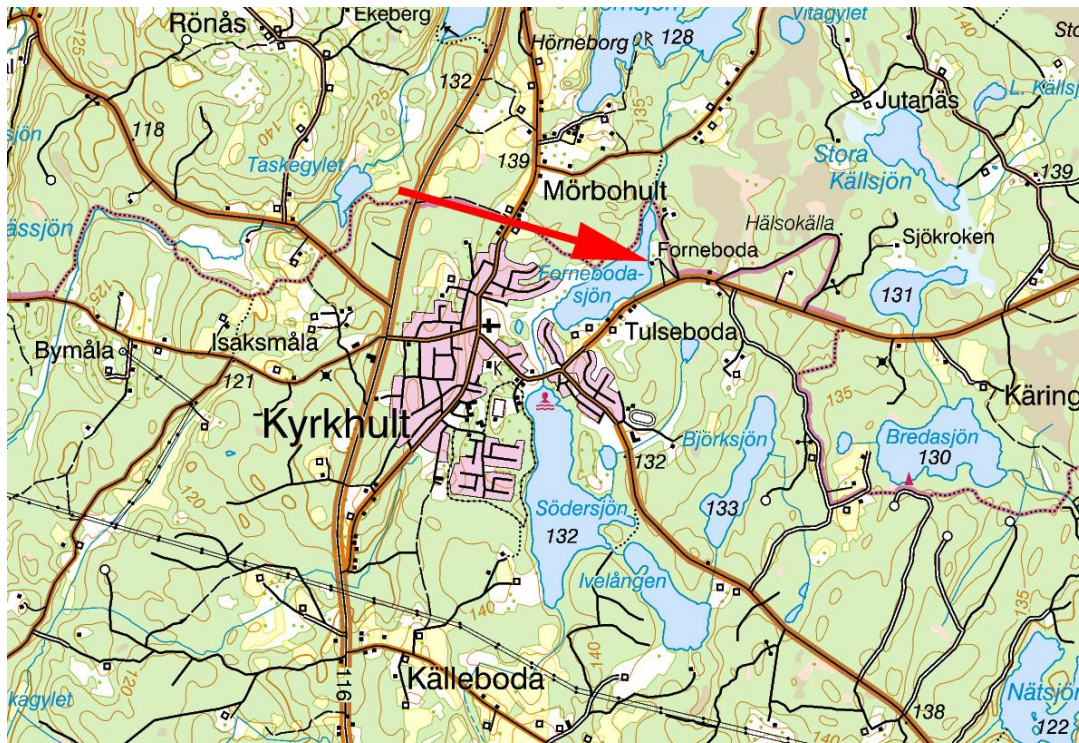
Kartor ur allmänt kartmaterial

Innehåll

Sammanfattning av utförda åtgärder	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	6
Utförda åtgärder	7
Iakttagelser under restaureringen	9
Avvikelser från arbetshandlingarna	10
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	10
Övriga handlingar med relevans för ärendet	10

Olofström kommun, platsen för Forneboda ungefärligt markerad.

Del av Kyrkhult socken, Forneboda markerad.

Sammanfattning av utförda åtgärder

Norra högdelens västra takfall har till sin helhet omtäckts med nya, obehandlade takstickor. Därutöver har lagningsarbeten utförts på tre övriga takfall.

Administrativa uppgifter

Objekt	Byggnadsminnet Forneboda
Socken	Kyrkhult socken
Kommun	Olofström kommun
Arbetshandlingar	Muntligt med timmerman Kalle Melin
Länsstyrelsens diarienummer	434-5252-2021
Blekinge museums diarienummer	BM2022-246
Byggherre/beställare	Fornebodastiftelsen
Konsult	Knadriks Kulturbygg, Kristianstad, Kalle Melin
Entreprenör	Hoby Byggnadsvård, Bräkne Hoby, Thor Lindqvist, Sanny Lindqvist och – viss tid – Henrik Englund
Antikvarisk medverkan	Blekinge museum genom Jimmy Juhlin Alftberg
Byggnadstid	September–oktober 2022
Slutbesiktning	2022-10-21
Rapport granskad av	Cissela Olsson

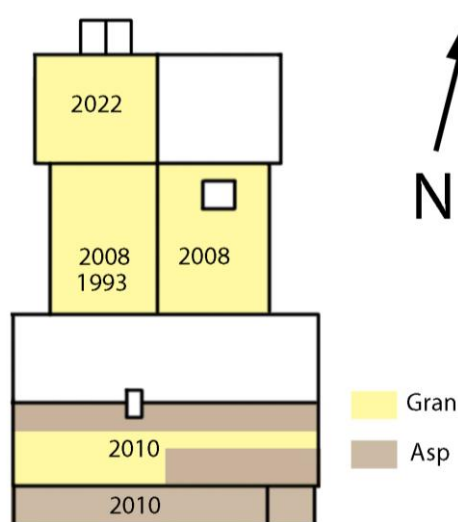

Fig. 1. Plan utvisande de kända årtalen för takfallens omtäckning, samt takstickornas material. Planen avses kompletteras efterhand som nya takfall omtäcks.

Fig. 2. Fornebodastugan 1968. Notera norra högdelens skorsten (till höger). Vy mot sydväst. Foto Blekinge museums arkiv, Blm_D 5687.

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Forneboda – eller Fornebodastugan – uppfördes 1888 i fornnordisk stil. Byggnaden består av en lägre central ryggåsdel, med ett nordligt härbre (högdel). På härbrets norra gavel finns en liten förstuga. Mot söder ansluter en tvärställd högdel med utskjutande övervåning, vilken kringgärdas av en veranda med träräcke. Stomkonstruktionen är timrad och vilar på en hög stenmurad grund. Sadeltaken är täckta med hyvlade takstickor. På stora delar av södra högdelen återfinns spetsiga fasadspån.

Hela fastigheten såldes 1993 till Olofströms kommun och 1994 bildades Fornebodastiftelsen. I samband med stiftelsebildningen skedde viss reovering, bland annat omtäcktes vissa takfall och norra högdelens skorsten (fig. 2) demonterades – för att ersättas med en ny, större skorsten på ryggåsdelens östra takfall (fig. 8). 1995 byggnadsminnesförklarades hela fastigheten, med Fornebodastugan och kringliggande småbyggnader. Hösten 2008 omtäcktes ryggåsdelens bägge takfall med takstickor (tillverkade i Mariestad). Detta arbete ersatte en täckning utförd 1993 (enl. uppgift i onummerad slutrapport från God Bostad Kulturmiljökonsult, 2009).

Under 2017 restaurerades huvudbyggnadens eldstadskomplex och de sticktäcka taken lagades (Blekinge museums rapport 2017:26). 2018 täcktes norra högdelens västra fasad med obehandlad locklistpanel (i säkrande syfte) – därutöver skedde reparationer på visthusboden (Blekinge museums rapport 2018:20).

Fig. 3. Före arbetet.

Fig. 4. Efter arbetet.

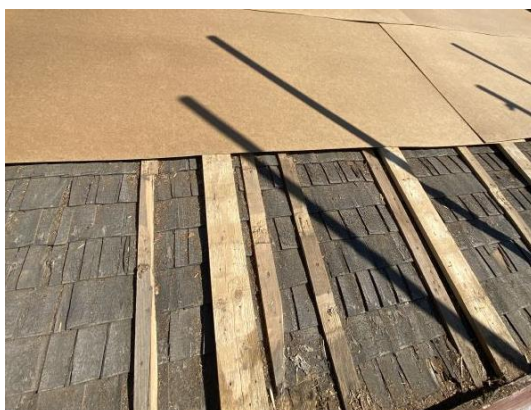

Fig. 5. Masonite läggs över det undre taket.

Fig. 6. Stabiliserande stickelager vid takfoten.

Utförda åtgärder

På norra högdelens västra takfall, ca 26 kvm, rensades befintliga takstickor till sin helhet bort. De borttagna stickorna var spikade på strö- och bärläcker, vilka är satta direkt ovanpå en äldre sticketäckning (fig. 5). Därefter monterades ett skyddande lager av oljehärdad masonite ovanpå de befintliga ströläckerna (fig. 5). Ovanpå masoniten sattes nya 1x2” ströläcker innan de befintliga 1x4” bärläckerna återmonterades (fyra av dessa byttes mot nya). Samtligt nytt läktmaterial är av sågad gran. De befintliga, figursågade vindskivorna omfästes i de nysatta bärläckerna.

Därefter skedde fyrlagstäckning med nytillverkade takstickor, där överlappningen växlades mellan höger och vänster (fig. 7). Stickorna, vilka uteslutande var av gran och kom från olika tillverkare (i Småland och Västergötland), blötlades noga innan användning. Fästning utfördes med 2” blank spik. Avslutningsvis fästes nya 1x6” nockbrädor av sågad fur.

Utöver norra högdelens västra takfall skedde även ilagningsarbeten på östra takfallet, samt på södra högdelens bägge takfall.

Sammanlagt användes cirka 4000 takstickor (inklusive lagningsarbetena). Åtgången för fyrlagstäckning utgörs normalt av cirka 120 stickor per kvm.

Fig. 7. Nya takstickor i fyrlagstäckning, satta på återanvända bärläcker.

Fig. 8. Lagningar på norra högdelens östra takfall samt södra högdelens norra takfall.

Fig. 9. Lagningar på södra högdelens södra takfall.

lakttagelser under restaureringen

De bortrensade takstickorna var fästa med galvaniserad spik, vilket försvårade och fördröjde det inledande arbetet. Traditionellt sett ska stickorna fästas med blank spik, vilket innebär att när taket är ersättningsmoget har spiken rostat så pass mycket att det går att skyffla bort materialet med en spade. Som det nu blev fick varje enskilt spik dras ut för hand.

Vid en närmare undersökning i samband med slutbesiktningen gjordes iakttagelsen att hela Fornebodastugan föreföll ha varit struken med rödtjära. Det är dock okänt om detta är en ursprunglig behandling.

Vidare diskuterades huruvida Fornebodastugan ursprungligen (d.v.s. 1888) kunde ha varit täckt med takspån och inte takstickor – detta då södra högdelen i dekorativt syfte är klädd med spetsiga spån. Ett äldre foto, som anges vara taget 1922, visar tydligt att det åtminstone då har legat takstickor på byggnaden (fig. 10).

Fig. 10. Foto från 1922. Notera takstickorna på ryggåsstugan. Foto Fornebodastiftelsen, bilden beskuren.

Avvikelser från arbetshandlingarna

Inga avvikelser har noterats.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Arbetet är väl utfört och följer direktiven i länsstyrelsens bidragsbeslut. Hantverkarna, vilka utförde arbetet med stöd av handledning från erfaren timmerman, har uppvisat stort intresse och engagemang avseende tekniken och materialet. Bedömningen är att kompetensen att lägga sticketak har återetablerats/stärkts inom länet och förhoppningen är att fler takfall kan omtäckas på Forneboda inom de kommande åren – på så sätt underhålls kunskapen och fler intresserade hantverkare kan sannolikt beredas möjlighet att prova på tekniken.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

2022-01-19

Länsstyrelsens bidragsbeslut

Karlskrona 2022-10-24

Jimmy Jublin Alfberg

Rapportserie 2022

Blekinge museum

- 2022:1 **Residenset i Kristianstad – ombyggnad av innergården.** Kristianstad socken, Kristianstad kommun.
- 2022:2 **Skeppsgossekasernen – färgundersökning, bottenvåningen.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.
- 2022:3 **Ebbamåla bruk – invändig renovering av villan.** Kyrkhult socken, Olofström kommun.
- 2022:4 **Skeppsgossekasernen – färgundersökning, Plan 3 (+1 tr).** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.
- 2022:5 **Residenset i Kristianstad – färgundersökning, lågdelarna.** Kristianstad socken, Kristianstad kommun.
- 2022:6 **Tving kyrka – renovering av kyrkogårdsmuren.** Tving socken, Karlskrona kommun.
- 2022:7 **Johannishus – ny arkivbyggnad.** Hjortsberga socken, Ronneby kommun.
- 2022:8 **Undersökning av skadeläge på fartygslämning L1978:8207/Elleholm 116. Besiktningsprotokoll.** Elleholm socken, Karlshamn kommun.
- 2022:9 **Hälleviksäng 1:27-29. Arkeologisk undersökning 2020 inför nybyggnation av bostäder.** L1979:3551 och L1979:6004, Kristianopel socken, Karlskrona kommun.
- 2022:10 **Ringamåla kyrka – borttagning av bänkrader.** Ringamåla socken, Karlshamn kommun.
- 2022:11 **Gribshunden RAÄ Ronneby 728. Forskningsundersökning av skeppsvrak vid Stora Ekön.** Ronneby socken, Ronneby kommun.
- 2022:12 **Arkeologisk förundersökning av kulturlager inom L1979:3772 (Mjällby 69:1).** Mjällby socken, Sölvesborgs kommun.
- 2022:13 **Gribshunden Marinarkeologisk dokumentation av skeppsvrak vid Stora Ekön L1978:2168/RAÄ Ronneby 728.** Ronneby socken, Ronneby kommun
- 2022:14 **Västra Vång 2021. Arkeologisk forskningsgrävning.** Johannishus 1:2, Hjortsberga socken, Ronneby kommun.
- 2022:15 **Västra Vång. Fyndgenomgång osteologiskt material.** Johannishus 1:2, Hjortsberga socken, Ronneby kommun.
- 2022:16 **Tennishallen i Karlshamn – byte av plåttak.** Karlshamn socken, Karlshamn kommun.
- 2022:17 **De blekingska kulthusen. En sammanställning av ”kulthus av stengrundstyp” från Blekinges bronsålder.** Kunskapssammanställning, 2022.
- 2022:18 **Kungshuset i Karlskrona – renovering av trädgårdsmurens insida.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

- 2022:19 **Gummagölsmåla naturreservat. Inventering av kulturlämningar.** Ölgehult socken, Ronneby kommun.
- 2022:20 **Rosenfeldt 11 – fasadrenovering.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.
- 2022:21 **Heliga Kors kyrka – utvändig renovering.** Ronneby socken, Ronneby kommun.
- 2022:22 **Fossil åker, gravar och boplatz vid Yxnarum L1979:3473, Yxnarum 7:9 och 21:1. Arkeologisk förundersökning.** Listerby socken, Ronneby kommun.
- 2022:23 **Heliga Kors kyrka – sonderande undersökning.** Ronneby socken, Ronneby kommun.
- 2022:24 **Padelbanor i Ronneby brunnspark – ombyggnad av tennisbanor.** Ronneby socken, Ronneby kommun.
- 2022:25 **Direktörsvillan och Villa Vega – ommålningsarbeten.** Ronneby socken, Ronneby kommun.
- 2022:26 **Marinarkeologisk besiktning och dokumentation av fartygslämningen L1978:7968, belägen i Ryamadsviken, Sturkö.** Sturkö socken, Karlskrona kommun
- 2022:27 **Gamla vattenverket i Froarp - ommålningsarbeten.** Asarum socken, Karlshamn kommun.
- 2022:28 **Västeråkra gård – renovering av murar.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.
- 2022:29 **Lottens stuga – renovering och ommålning.** Sillhövda socken, Karlskrona kommun.
- 2022:30 **Lycke Lasta – renovering av dansbana.** Hällaryd socken, Karlshamn kommun.
- 2022:31 **Listerby kyrka – takrenovering.** Listerby socken, Ronneby kommun.
- 2022:32 **Stora Vörta gård – ombyggnad av vällingklocka.** Nättraby socken, Karlskrona kommun.
- 2022:33 **Nävräsjö 1:4 – renovering av jordkällare.** Sillhövda socken, Karlskrona kommun.
- 2022:34 **Forneboda 2022 – taktäckning.** Kyrkhult socken, Olofström kommun.

